Nr 17. Lwów, 23. kwietnia 1920.

„ROLNIK"

OKŁADKA INSERATOWA.

Biura Redakcyi i Administracyi: Lwów, ul. Kopernika l. 20.

Reprezentacya

Pierwszej Mor. Fabryki wodociągów i pomp.

ANT. KUNZ

tow. akc. we Lwowie.

Uskutecznia wszelkie nowe założenia i naprawki starych lub podczas wojny uszkodzonych

Wodociągów i Pomp,

Urządzeń kąpielowych i kanalizacyjnych, samoczynnyeh do pojenia bydła, ogrzewań centralnych, gazowych oświetleń, motorów eksplozyjnych, ciepłkowych, wiatrakowych i wodnych (turbin), sikawek ogniowych, oraz wszelkie w zakres budowy wodociągów, gazowni i centralnego ogrzewania spadające roboty.

Specyalność: Samoczynne wodociągi baranowe.

Cenniki i kosztorysy gratis i franco.

Na żądanie wysyłamy własnego inżyniera, celem zbadania stosunków miejscowych i zaprojektowania odpowiedniego urządzenia lub przeprowadzenia korzystnej naprawy urządzenia już istniejącego.

„POMOC GOSPODARCZA"

Sp. z ogr. por.

we Lwowie, ul. 3. Maja l. 12,

dostarcza natychmiast ze składu we Lwowie

wozy gospodarcze lżejsze i cięższe (dla małorolnych i obszarników), pługi typu „Sacka", pługi włościańskie, brony żelazne, brony o drewnianych bronicach, młynki do czyszczenia zboża, sieczkarnie, ule etc. (17—26)

POLSKIE BIURO PARCELACYJNE we LWOWIE

Przeprowadza parcelacyę majątków ziemskich, organizuje nowe osady i wyrabia POTRZEBNE KREDYTY.

Dyrekcyę prowadzą **Dr. Stanisław Grzesik i Dr Leon Korenecki**, adwokaci we LWOWIE, ul. Boularda 2. (17—26)

Zamówienie na

Superfosfat mineralny

do dostawy wagonowo oraz na cetnary,

przyjmuje

BANK ROLNICZY Towarzystwa Gospodarskiego

we Lwowie, ul. Kopernika l. 20.

Zaliczka przy zamówieniu 500 Mk, na 100 kg. (17—18)

Uprawiajcie warzywa.
Świeży transport wyborowych nasion wszystkich warzyw nadszedł do firmy
LAMBERT i KRZYSIAK
Lwów, Podlewskiego 7.

Komunikat Cukrowni w Chodorowie.

Za 100 kg buraków cukrowych 85 koron i możność otrzymania cukru. Zarząd cukrowni w Chodorowie podaje do wiadomości wszystkim rolnikom powiatów: bóbreckiego, żydaczowskiego, rohatyńskiego, brzeżańskiego, przemyślańskiego, lwowskiego i stryjskiego, że właśnie zostały ukończone pertraktacye z rządem warszawskim co do maksymalnej ceny za buraki cukrowe na dostawę jesienną b. r. a mianowicie: za 100 kg buraków cukrowych ustanowiona została cena K 85·— czyli 60 Mk i jest nadzieja uzyskania jeszcze pewnych premii.

Każdy plantator może prócz tego nabyć w cukrowni po cenach maksymalnych 20 kg cukru na 100 q buraków cukrowych dostarczonych do cukrowni, z czego 5 kg po podpisaniu umowy, 5 kg po zejściu buraków, resztę zaś po dostawie przy obrachunku.

Wobec tego, iż cukrownia w Chodorowie nie posiada cukru, gdyż dopiero w jesieni b. r. po 6 latach zastoju będzie uruchomioną, obiecał Związek cukrowni Królestwa Polskiego przeznaczyć dla plantatorów cukrowni Chodorowskiej stosowną ilość cukru z innych cukrowni Królestwa Polskiego. Zarząd cukrowni w Chodorowie będzie miał zatem możność jeszcze przed rozpoczęciem przerobu buraków cukrowych, a mianowicie w maju lub czerwcu b. r. dostarczyć swym plantatorom wymienioną wyżej ilość cukru i zwraca uwagę, że z powodu ogromnego braku cukru, jaki w najbliższym czasie nastąpi, żaden przydział na karty cukrowe nie będzie uskuteczniony i jedynie plantatorzy buraków cukrowych mogą liczyć na ten niezbędny artykuł spożywczy.

Wydawanie oryginalnego nasienia buraków cukrowych firmy Buszczyński i Łążyński rozpoczęła już cukrownia w Chodorowie swym plantatorom, a zakupiwszy nasienia tego trochę więcej, niż go dla swych plantatorów potrzebuje, może bez zobowiązania, t. j. o ile ten mały zapas starczy, odstępować nasienie bezpłatnie rolnikom wyżej wymienionych powiatów, którzy umowę o dostawę buraków cukrowych podpiszą, wszystkim innym zaś tylko za gotówkę, t. j. po K 21 za 1 kg nasienia.

Ci ostatni nie mają jednak na razie prawa nabycia cukru, w razie odstawienia jednak w jesieni buraków cukrowych do przerobu do cukrowni otrzymają odrazu całą przeznaczoną ilość cukru, t. j. 20 kg na 100 q buraków cukrowych.

Najtańsze OGNIOTRWAŁE BUDYNKI I DACHY

oraz WIECZNE SŁUPY i PARKANY.

Objaśnienienia i poważne świadectwa wysyła darmo firma

J. ZABOKRZECKI i S-ka, Warszawa, ul. Czackiego Nr. 9.

Największy wybór maszyn do wyrobu z piasku i cementu: **Cegły, Pustaków, Dachówki, Cembrowiny, Drenów, Rur, Słupów, Schodów, Żłobów, Koryt, Płyt wszelkich, Doniczek i t. p.** (15—20)

Członkom Syndykatu Rolniczego w Krakowie

przypomina się podjęcie zaległej dywidendy od udziału najpóźniej do 31. maja b. r.

Niepodjęte po tym terminie od lat 5-ciu dywidendy zostaną wcielone po myśli uchwały Walnego Zebrania z 18/4. 1917 roku do ogólnego funduszu rezerwowego.

Dyrekcya Syndykatu Rolniczego.

Kupię młocarnię tzw. transportówkę Claytona lub inną 34 cale bęben, do popędu motorem. Zgłoszenia: Zarząd dóbr Niestanice p. Chołojów. (14—17)

Garnitury **młocarniane** parowe i kieratowe okazyjnie do sprzedania **„PILOT"** Lwów, Batorego 4. (15—17)

Nr 17. Lwów, dnia 23. kwietnia 1920. Rok LII.

ROLNIK

PRENUMERATA wraz z przesyłką pocztową wynosi:
rocznie Mk 100·—
półrocznie „ 50·—.
Cena numeru pojedynczego Mk 2·—.

ORGAN TOWARZYSTWA GOSPODARSKIEGO
WYCHODZI KAŻDEGO PIĄTKU
pod redakcyą
KOMITETU REDAKCYJNEGO.
ADRES REDAKCYI I ADMINISTRACYI:
LWÓW, UL. KOPERNIKA 20,

Ogłoszenia i prenumeratę przyjmuje
Administracya „Rolnika“ tudzież Rady Oddziałów T. G.
Rękopisów Redakcya nie zwraca.
Reklamacye uwzględnia się tylko do wyjścia numeru następnego.
Przedruk artykułów bez podania źródła niedozwolony.

TREŚĆ:

Kilka uwag o dotychczasowem ustawodawstwie o obrocie ziemiopłodami. (Dr. Stanisław Dąmbski). (Ciąg dalszy.) — W czas walki z kornikiem i jego towarzyszami. (Jan Szczygielski.) — Wiadomości bieżące. — Rozporządzenia władz. — Głosy czytelników. Fejleton: Śp. Wanda Ks. Czartoryska.

Dr. STANISŁAW DĄMBSKI.

Kilka uwag o dotychczasowem ustawodawstwie o obrocie ziemiopłodami.

(Ciąg dalszy).

Władze, chcąc osiągnąć cel zamierzony ściągnięcia kontyngentów, wyznaczonych w zupełnie błędnym wymiarze, uznały za stosowne cel ten realizować środkami coraz drastyczniejszego przymusu. Posyłanie do wsi i do większych gospodarstw załóg wojskowych, które tam stacyonowały i miały być przez wieś lub gospodarstwo większe żywione aż do chwili odstawienia całego kontyngentu, rewizyi spichlerzy przy asystencyi żandarmeryi, orzekanie niesłychanie wysokich grzywien na rolników, dostarczających nie dosyć szybko zboża, stawało się coraz częstsze. Równolegle zaś z tą akcyą przymusowego ściągania niemożliwych do zrealizowania kontyngentów zboża przez władzę administracyjną, trwał stale stan niesłychanie niedostatecznej dostawy węgla przez władzę rozdzielającą węgiel, niezbędny dlatego, by znów w gospodnrstwie większem zboże wogóle omłócić. Rezultatem takiej akcyi władz musiało być tylko coraz potęgujące się rozgoryczenie konsumentów miejskich i coraz bardziej szerzące się w miastach błędne pojęcie, że rolnicy zboża oddać im nie chcą. Rezultat w najwyższym stopniu społecznie szkodliwy, bo obudzający w narodzie, i tak już bardzo skołatanym i rozbitym, animozye i walki interesów między ludnością miast i wsi, której to walki nietylko nie pobudzać, ale bezwzględnie jej uniknąć i ją uniemożliwić się powinno. Szczytem zaś błędu, jaki władza wykonawcza popełniła w zastosowaaiu ustawy o obrocie ziemiopłodami z 29. lipca, było rozporządzenie z dn. 13. sierpnia, ustanawiające cenę zboża. Rozporządzeniem tem cena żyta, jęczmienia i owsa ustanowioną została dla gospodarstw byłej Kongresówki i Małopolski na 140 K za 100 kg, a z premią za wczesną dostawę do 15. października na $157^1/_2$ K; cena pszenicy na $157^1/_2$ K, z premią na 175 K. Przy nieurodzaju zboża w roku ubiegłym, ogromnie wysokich kosztach produkcyi, w których np. najmniejsza dawka nawozu sztucznego na morgę, o ile wogóle jeszcze na wiosnę 1919 nawozu sztucznego kupić można było, wyrażało się kosztem wkładu 250 K na morgę, ceny naznaczone w rozporządzeniu nie mogły nietylko dać rolnikowi jakiegokolwiek dochodu, ale nie pokrywały zupełnie kosztów produkcyi. Lichego ziarna zebrali rolnicy po 3 lub 4 korce z morga i nie trzeba wielu obliczań, by ocenić, że skoro 1 q musiało pozostać na zasiew nowy, 1 q pokryć potrzeby życia rodziny i czeladzi rolnika, to pozostałe jeden czy dwa cetnary metryczne zboża, po cenie 175 K za cetnar, opłacić kosztów produkcyi nie mogły. Był to zatem system ukrytej kontrybucyi podatkowej bardzo błędny.

Przy zasadzie progresywnej dostawy zboża w stosunku do rozległości gospodarstw, kontrybucya dotknąć miała w wyższym stopniu gospodarstwa większe. Wysoko obliczony kontyngent zboża w gospodarstwach większych miał zabrać wszystko zboże, któreby poza potrzebą własną gospodarstwa zostawało — rolnik mniejszy, mniej kontyngentem obciążony, mógł mieć chyba tę możność pokrycia straty, którą na zbożu dostarczonem w dostawie przymusowej ponosił, że zboże, które mu poza własną potrzebą gospodarczą pozostało, sprzeda po cenie niepomiernie wygórowanej, w handlu pozaustawowym, a zatem nielegalnym.

Trudno o postawienie kwestyi gorsze, bardziej szkodliwe dla przyszłości produkcyi zbożowej w państwie dla możności utrzymania zdrowych stosunków etycznych w dziedzinie życia gospodarczego w społeczeństwie. Zasada rozumna każdego monopolu, którego wartość leży

JAN SZCZYGIELSKI.

W czas walki z kornikiem i jego towarzyszami.

Jak huragan niszczący szła wojna krajem naszym, miażdżąc swą żelazną stopą i niszcząc dorobek wieków i pracę szeregu pokoleń, nawet w najustronniejszych jej ostojach, w lasach naszych. Padły pod jej ciosami olbrzymie obszary starodrzewi, co gorsza jednak odjęła warunki gospodarczej i fizyologicznej egzystencyi jeszcze większym obszarom drzewostanów dochodzących rębności i drągowin, nie oszczędziła młodników, szarpiąc i szczerbiąc bezlitośnie ich i najmłodszych odnowień zieloną ruń. Szedł moloch wojny lasami naszymi i żarł je rozrzutnie i niszczył to czego pożreć nie zdołał, a pozostały po nim, jak cmentarzyska zasłane zbielałymi kośćmi poręby ze sterczącymi martwo, odartymi z kory, wysokimi pniakami, drzewostany skazane na zagładę wskutek niedających się zabliźnić ran, wszelkiego rodzaju uszkodzeń. I rębowiska daremnie czekają na płodną pracę myśli i rąk ludzkich, bo myśl i ręce te czem innem i gdzieindziej zajęte. Więc plenią się chwasty na miejscu zniszczonych drzewostów, dziczeje gleba, piętrzą się coraz wyżej trudności przyszłego zalesienia, a na domiar złego owady rozmnożone nadmiernie, jako następstwo barbarzyńskiego traktowania lasów w czasie wojny, niosą zniszczenie w pozostałe nam resztki drzewostanów.

Gospodarstwo lasowe, to kompromis z prawami natury rządzącymi w lesie, kompromis oparty na zrozumieniu praw tych i możliwie najdalej w granicach celów gospodarczych idącem poszanowaniu ich, którego bezkarnie nie wolno naruszyć. Podobnie jak w społeczeństwie ludzkiem, tak i w zbiorowiskach drzew tworzących lasy, jednostki składające je oddziaływują na siebie, warunkując nawzajem swój byt i rozwój. Nie obejdzie się bez ochrony drzew macierzystych młodociany nalot wielu gatunków drzew, nie oprą się wichrom luźnie na niedorębach stojące drzewa, pozbawione oparcia o swych, w zwarciu z nimi wyrosłych towarzyszy, padną drzewostany odsłonięte nagle od strony zagrożonej przez wichry wywracające, gdy zostanie usunięty drzewostan, mający za zadanie chronić przed tem niebezpieczeństwem smukłych, a nie dość odpornych towarzyszy swych ze zacisznego wnętrza zbiorowiska. Chorzejące wskutek rozlicznych uszkodzeń drzewo lub drzewostan nietylko że sam ulegnie następstwom uszkodzenia, lecz stanie się też silnie i daleko promieniującym ogniskiem, źródłem niebezpieczeństwa dla olbrzymich nawet obszarów leśnych. Niebezpieczeństwo to u nas istnieje, i jest niem katastrofalne rozmnożenie się owadów szkodliwych dla lasu, skutkiem uszkodzeń jego w czasie wojny. A że nie szła wojna wązką ścieżyną, lecz szlakiem jej był kraj nasz jak długi i szeroki, więc też rozsiała po całej jego przestrzeni liczne ogniska wylęgu owadów, ogniska, które już się rozprzestrzeniły i coraz szersze zataczają kręgi Z pośród owadów, o których mowa, na pierwszem miejscu stoi k o r n i k d r u k a r z, a obok niego cała plejada nieodłącznych jego towarzyszy. Dotarł on już i do wyżyn tatrzańskich, opanował Karpaty i podgórze, grasuje niepowstrzymanie na niżu, wyrządzając olbrzymie wprost szkody.

Komu wojna zabrała najpiękniejsze drzewostany rębne, okaleczyła i na karlą skazała wegetacyę młodniki pełne życia i roślinnej krasy, zniszczyła zagajniki wraz z tkwiącym w nich trudem, myślą facbową i zamierzeniami na daleką do następnych pokoleń sięgającą przyszłość, ten nie dziw, że zmartwiał i nie broni się już przed utratą resztek. Tak chyba tłumaczyć by można tę bierność, jaką daje się u nas zauważyć wobec szerzącej się coraz więcej inwazyi kornika. Czas jednak i trzeba z bierności tej otrząsnąć się, bo im mniej nam lasu pozostaje, tem cenniejszym on jest, tem bardziej chronić go należy. Więc gdy czas po temu się zbliża, walkę z kornikiem podjąć i przeprowadzić należy z całą energią i wytrwałością, a ułatwi ją konjunktura na rynku drzewnym, pozwalająca w znacznej mierze na wydatki i koszta z nią połączone.

Chcąc walczyć z kornikiem, trzeba znać jego samego i jego sposób życia, tudzież środki i sposoby tępienia go; więc w czas walki z nim, parę słów napisanych na ten temat może pewien pożytek przyniesie.

Korniki są to małe i najmniejsze, walcowatego kształtu chrząszczyki. Żywocą na zdrewniałych częściach drzew i składają swoje jajka w wydrążeniach zwanych chodnikami macierzystymi, które owad wygryza w roślinie, pogrążając się w niej całem swojem ciałem. Do chodnika macierzystego prowadzi z zewnątrz zupełnie okrągły, również przez owad wygryziony otwór wchodowy. Krótkie, białe, pozbawione nóg, w stronę brzucha kabłąkowato zgięte miękkie gąsieniczki, których główka tylko jest nieco stwiardniałą i zabarwiowią, nie są tak charakterystyczne, by z samego ich wyglądu można było oznaczyć gatunek owadu. Łatwo jednak to uczynić z bardzo charakterystycznego rysunku chodników macierzystych, wraz z chodnikami gąsienicznymi i z rodzaju napadniętego drzewa.

Najchętniej napadają korniki drzewa chorzejące, w razie silnego rozmnożenia się jednak idą i na najzdrowsze i na tem też polega wielka ich szkodliwość.

Ilość generacyi wywodzących się w ciągu roku, zależna od stopnia ciepłoty, jest różna w różnych latach i w różnych położeniach geograficznych; większa w cieplejszych niż w zimniejszych. W praktyce należy przygotowywać się zawsze na większą ilość generacyi w ciągu jednego roku.

Rojące się chrząszczyki, z tych, które żywocą w korze i pod korą, znalazłszy odpowiednie drzewo zawiercają się w nie, drążąc otwór wchodowy, sięgający przez korę do drewna, lub idący w głąb drewna u żywocących w drewnie.

W grupie żywocących w korze i pod korą wygryza najprawdopodobniej samczyk, tuż pod otworem wchodowym, przestrzeń obszerniejszą, zwaną komorą godową, w której następuje zapłodnienie kilku samiczek. Samiczki gryzą przebiegające między korą a drzewem chodniki macierzyste, wychodzące z komory godowej, i składają w nich jajka, samczyk pozostaje w komorze. Korniki żyjące w monogamii nie drążą komory godowej. Chodniki macierzyste są proste lub nieregularnie pogięte. W pierwszym wypadku wygryza samiczka małe nyże po prawej i po lewej stronie wzdłuż

chodnika macierzystego, składa w nie po jednym jajku i z tych nyż wychodzą chodniki gąsieniczne, najczęściej wyraźnie od siebie oddzielone. W nieregularnych chodnikach macierzystych bywają jaja składane kupkami w samychże chodnikach, a wylęgłe gąsieniczki żerują wspólnie, rozszerzając chodnik macierzysty i tworząc zeń w ten sposób tak zwany chodnik familijny lub gryzą pogmatwane nieregularne chodniki. Zależnie od tego, czy od otworu wchodowego prowadzi jeden czy też rozchodzi się więcej chodników, powstają jedno lub więcejramienne chodniki macierzyste, zwane pionowymi lub poziomymi, zależnie od kierunku, w jakim przebiegają względnie gwiazdkowymi, jeżeli rozchodzą się w różnych kierunkach od komory godowej. Wylęgłe z jaj gąsieniczki gryzą w miarę wyrastania chodniki coraz szersze i na ich końcach przepoczwarczają się w kolebkach, leżących w korze lub między korą a drewnem, mających kształt owalny, lub też wygryzają okrągłe otwory w drewnie celem przepoczwarczenia się w niem. Wylęgłe z poczwarek owady doskonałe wydobywają się na zewnątrz wygryzionymi przez nie w korze, bezpośrednio na kolebą umieszczonymi, okrągłymi otworami wylotowymi. Prócz otworów wchodowych i wylotowych spotyka się czasem otwory wentylacyjne nad chodnikami macierzystymi.

O ile chodzi o owady żywocące w drewnie, pracuje nad wybudowaniem chodnika macierzystego prawdopodobnie sama samiczka, zapłodniona u niektórych gatunków zaraz po ukończeniu przeobrażenia, w miejscu swego urodzenia, t. j. w obrębie chodników. Od otworu wchodowego prowadzi zawsze chodnik wchodowy wgłąb drewna, w kierunku promieni drzewa, rozgałęziający się następnie widełkowato lub drabinkowato. Czarne zabarwienie ścian chodników tych pochodzi od grzybni, służącej owadom żyjącym w chodnikach za pożywienie. Wylęgły owad opuszcza miejsce swego wylęgu przez chodnik i otwór wchodowy, nie wierci więc nowych otworów.

Korniki żyjące i rozmnażające się na świerku, które dotychczas olbrzymie spustoszenia już poczyniły, ze swej licznej rodziny na pierwsze miejsce się wybijają. Na czele ich stoi kornik drukarz ze swym, tak pod względem sposobu życia jak i kształtu odeń bardzo mało różniącym się towarzyszem zwanym *Tomicus amitinus*. Pod względem szkodliwości przewyższa ten ostatni poprzedniego o tyle, że gdy drukarz napada wyłącznie świerki, to *amitinus* groźnym jest w wysokiej mierze także dla innych rodzajów drzew, a w szczególności dla sosny. W ciągu lata ubiegłego n. p. skonstantowano wgryzanie się jego prawie pod ręką w sosny spuszczane dla celów taksacyjnych, a w pierwszym dziesiątku bieżącego stulecia dziesiątki tysięcy metrów sześciennych sosny zabił na naszym niżu piasczystym ten groźny szkodnik. Ze względu na trudność odróżnienia w praktyce obu powyższych rodzaji kornika, na analogiczny ich kształt, sposób życia i sposoby zwalczania, zajmiemy się tylko kornikiem drukarzem. Chrząszczyka tego, mającego 4 do 5 mm długości, łatwo odróżnić od innych po tem, że po obu stronach zaklęśnięcia przy końcach pokryw skrzydłowych ma po 4 zęby, z których trzeci od góry jest największy. Kształt jego jest walcowaty, z przodu i z tyłu nieco zwężony, barwa czarna lub brązowa, lśniąca, uwłosienie długie, żółte. Jedno lub więcejramienne chodniki macierzyste drukarza 3 do 4 mm szerokie, 10 do 15 cm długie, wygryzione są w korze, lekko tylko dotykają drewna, biegną w kierunku prostym mniej więcej równoległym do pionowej osi drzewa Komora godowa mieści się zazwyczaj w korze i dlatego po zdjęciu jej z drzewa nie jest widoczną. Chodniki gąsieniczne przebiegają również w korze i mają 5—10 cm długości. Ten sam owad gryzie też chodniki mające kształt nieregularny, podobny do jelenich rogów, chodniki te nie są jednak nigdy obkładane jajami, nie wychodzą też z nich chodniki gąsieniczne.

Kornik drukarz roi się późno, zależnie od położenia i klimatu, u nas zwykle z początkiem maja, wydając więcej niż jedną generacyę w ciągu roku, normalnie dwie. Zimuje bądź to jako owad doskonały w pokrywie leśnej lub szczelinach kory, bądź też jako gąsienica lub poczwarka w korze. Czas przeobrażeń owadu wynosi 8 do 10 tygodni, a także więcej, bo nawet ponad 3 miesiące, zależnie od temperatury powietrza. Kornik usadawia się najchętniej na strzale drzewa w znacznej wysokości pod koroną, stopniowo zajmuje jednak coraz niższe partye, a nawet i gałęzie. D r z e w o n a p a d n i ę t e n a w i o s n ę r e a g u j e s z y b s z e m p o c z e r w i e n i e m s z p i l e k, n i ż n a p a d n i ę t e w l e c i e, k o r a n a t o m i a s t s z y b c i e j o p a d a z d r z e w n a p a d n i ę t y c h w l e c i e, n i ż w t y c h, k t ó r e w c z a s i e w i o s e n n e j r ó j k i s t a ł y s i ę p a s t w ą k o r n i k a.

W walce przeciwko wszystkim kornikom, a więc i przeciw kornikowi drukarzowi, rozróżniamy środki i sposoby zapobiegawcze i tępiące. Do pierwszych należy wprowadzanie świerka tylko na odpowiednie dla niego siedliska, wychowywanie drzew i drzewostanów silnych, zdrowych, dobrze rozwiniętych i uodpornionych przeciw wichrom przez wcześnie i celowo prowadzone trzebierze. Doświadczenie ostatnich lat pouczyło nas, że świerk w mieszaninie z innymi rodzajami drzew nie jest mniej narażony na ataki kornika, niż w drzewostanach czystych. Można nawet twierdzić, że następstwa szkód kornikowych byłyby mniej dotkliwymi, gdyby zginął świerk skoncentrowany w czystych drzewostanach, niż rozrzucony w przymieszce na znacznych obszarach, których zadrzewienie przez ustąpienie świerka w tym stopniu ucierpiało, że utrzymanie pozostałej reszty drzewostanu stało się niemożliwem. Niszczycielska działalność kornika drukarza jest więc mniej dotkliwą w tych drzewostanach mieszanych, w których świerk stanowi tak mały procent zadrzewienia, że usunięcie go nie odbiera drzewostanowi warunków egzystencyi. Porządne wykonanie ścinki i wyróbki drewna, pod czem rozumieć należy niskie ścinanie drzew lub korowanie pniaków wysokich, uprzątanie odpadów, korowanie lub przynajmniej nacinanie kory drzew ściętych lub pozostających w lesie w porze rójki, jak nie mniej wyróbka i uprzątnięcie złomów i wywrotów, zapobiega rozmnożeniu się kornika Znajomość i ciągła obserwacya objawów znamionujących wystąpienie kornika, to obowiązek personalu leśnego, którego wykonanie jest jednym z podstawowych warunków zapobieżenia nadmiernemu rozmnożeniu się tego szkodnika. Pora rozpoczęcia rewizyi drzewostanów przypada na czas pierwszej rójki kornika, u nas więc na pierwsze dnie maja, a ponowić

ją należy po upływie czasu potrzebnego na rozwój jednej generacyi owadu, który to czas wynosi zazwyczaj 8 do 10 tygodni. Przy silnem rozmnożeniu się owadu, o czem mówić można, gdy jedno napadnięte drzewo przypada na powierzchnię 2 do 3 ha, powinny rewizye trwać ciągle.

Do pomocy przy tej czynności można użyć należycie pouczonych robotników lasowych. Rewidujący winien zaznaczyć każde drzewo, złom, wywrót, sąg, pniak i t. p., na którym skonstatuje kornika. Winien też zanotować te miejsca w lesie, w których korowanie powinnoby odbyć się prędzej ze względu na stadyum przeobrażenia owadu. Przy rewizyi należy zwrócić baczną uwagę na miejsca najchętniej przez kornika nawiedzane. Są nimi zawsze najsuchsze i najcieplejsze położenia, południowe brzegi lasu, ściany zrębów, południowe zbocza wzniesień, małe luki wśród zwartych drzewostanów spowodowane działaniem wichrów drzewa porażone piorunem i stojące w ich najbliższem otoczeniu. Na drzewach stojących zajmuje kornik najchętniej partye wyższe, na sągach wierzchnie warstwy polan. Sumiennie przeprowadzone rewizye są bezsprzecznie najskuteczniejszym sposobem zapobiegania klęskom kornikowym. O tem czy drzewo jest napadnięte przez kornika, wnosić można z szeregu objawów. Należy do nich: czerwienienie szpilek, poczynające się od wierzchołka; więdnięcie ich, nie poprzedzone zmianą koloru; obecność otworów wchodowych, odpadanie kory, skrzętne obszukiwanie drzew przez dzięcioły i, najbardziej charakterystyczne, stwierdzające niezawodnie zawiercenie się owadów, pojawienie się trocin, które chrząszczyki, wiercąc swe chodniki macierzyste, z nich wyrzucają. Gdy na korze w szczelinach kory, na pajęczynie, lub u stóp drzewa trociny te choćby w najmniejszej ilości dadzą się zauważyć, to drzewo niezawodnie jest napadnięte przez kornika, chociażby miało najzdrowszy wygląd. Uderzenie siekierą w pień, powodując odpadanie przylegających doń trocin, ułatwia rozpoznanie. Ulewny deszcz zmywa trociny, występują one jednak ponownie przy dalszym wierceniu chodników lub zakładaniu nowych. Barwa trocin wytwarzanych przez kornika drukarza jest brązowa, gdyż są one rozdrobnioną korą. Przy badaniu drzew oddaje dobre usługi okuta tyczka, przy pomocy której daje się skonstatować obecność kornika w wyższych partyach drzewa.

(Dokończenie nastąpi.)

Wiadomości bieżące.

Dążenie do zrzeszenia interesentów drzewnych. Z inicyatywy Centralnego Związku Małopolskiego przemysłu fabrycznego odbyło się dnia 10. lutego b. r. w lwowskiej Izbie handlowej zebranie interesentów przemysłu drzewnego, na którem wybrano prowizoryczny Komitet organizacyjny z prawem kooptacyi, poruczając mu zwołanie zgromadzenia interesentów drzewnych dla omówienia i zorganizowania akcyi, mającej na celu rozwój i ochronę przemysłu drzewnego. W skład Komitetu weszli na razie: dyrektorowie Spółki drzewnej Karol Grodki i inż. Arnold Kolischer, Adolf Kiesler, dyr. Konrad Łuszczewski, insp. Jan Szczygielski i Szymon Ulam. Na zebranie Komitetu tego, odbytem dnia 12. lutego b. r., uchwalono zaproponować mającemu się odbyć zgromadzeniu interesentów drzewnych założenia towarzystwa drzewnego, w którego skład wchodziliby właściciele lasów i firmy zajmujące się tak eksploatacyą lasów, jak i przeróbką drewna w zakładach przemysłowych. Komitet organizacyjny przyszedł do przekonania, że mające powstać towarzystwo drzewne nie powinno być organizacyą, zmierzającą do osiągnięcia bezpośrednich zysków zrzeszonych jednostek, lecz że towarzystwo to ma stać na straży interesów publicznych i interesów państwa polskiego, wiążących się z tą gałęzią wytwórczości, i na tej zasadzie działać dla ochrony i rozwoju produkcyi i przemysłu drzewnego.

W tem zrozumieniu sprawy i pragnąc, by w mającem powstać towarzystwie były reprezentowane i wchodziły w skład jego wszystkie czynniki, których głos w sprawach rozwoju i ochrony produkcyi i przemysłu drzewnego miałby prawo być wysłuchanym i uwzględnionym, zwrócił się Komitet organizacyjny do Zjednoczenia Ziemian, Towarzystwa Gospodarskiego i Towarzystwa leśnego z prośbą o wydelegowanie do Komitetu swoich przedstawicieli. Następne posiedzenie Komitetu odbyło się już przy współudziale przedstawicieli rzeczonych organizacyi. Ci ostatni, uznając zasadniczą potrzebę stworzenia towarzystwa, mającego cele powyżej określone, uzależnili akces swój, względnie swoich mocodawców do akcyi, od treści statutów przyszłego towarzystwa. Dla ułożenia statutów tych utworzono Komitet statutowy w następującym składzie: książę Władysław Sapieha, jako przewodniczący, a jako członkowie: przedstawiciele Zjednoczenia Ziemian, Towarzystwa leśnego, Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, tudzież przedstawiciele przemysłu drzewnego pp. inż. Arnold Kolischer i dyr. Kreisler. Komitet powyższy, mający prawo kooptowania, przystąpił niezwłocznie do pracy nad ułożeniem statutu. *sz.*

Rozporządzenia władz.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra rolnictwa i dóbr państwowych do ustawy z dnia 18 marca 1920 r. (*Dz. ust.* Nr 28. z dn. 1/IV 1920 r. poz. 165) w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych na terenie b. zaboru rosyjskiego i austryackiego. Na podstawie art. 13. ustawy z dnia 18. marca 1920 r. (*Dz. ust.* Nr 28. z dn. 1/IV 1920 poz. 165) w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych, zarządzam co następuje:

Art. 1. Organem Ministerstwa rolnictwa i dóbr państwowych, powołanym do wykonania ustawy z dn. 18. marca 1920 r. (*Dz. ust.* Nr 28. z dn. 1/IV 1920 r. poz. 165) jest Urząd zagospodarowania odłogów.

Czynności, dotyczące wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych, w myśl ustawy z dn. 18. marca 1920 r., wykonywać będą pod ogólnem kierownictwem Urzędu zagospodarowania odłogów:

W b. zaborze rosyjskim:

a) na terenie gmin — Komitety gminne pomocy rolnej, powołane do życia rozporządzeniem Ministerstwa rolnictwa i dóbr państwowych z dn. 23. marca 1920 r. (*Dz. ust.* Nr 27. z dn. 27/III 1920 r.) pod przewodnictwem wójtów:

b) na terenie powiatów — starostowie;

c) na terenie województw — wojewodowie.

W b. zaborze austryackim:

a) na terenie gmin — wójtowie;

b) na terenie powiatów — starostowie;

c) na terenie okręgów sądu apelacyjnego we Lwowie i Krakowie — okręgowi inspektorowie pomocy rolnej we Lwowie i Krakowie.

Istniejący dotychczas na podstawie rozporządzenia Ministerstwa rolnictwa i dóbr państwowych z dn. 31. marca 1919 r. (*Monitor Polski* Nr 74. z dn. 1. kwietnia 1919 r.) „Urząd czasowy dzierżaw przymusowych“ zostaje jednocześnie zniesiony.

Art. 2. Obowiązkowi przymusowego wydzierżawienia w myśl art. 1. ustawy z 18. marca 1920 r. podlegają bez względu na ogólną powierzchnię gospodarstwa grunty leżące odłogiem a zdatne pod uprawę rolną, których właściciel lub posiadacz, albo też osoba, mająca je pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie, uprawiać nie może. Ugory w gospodarstwach trójpolowych, oraz ugory uzasadnione racyonalną gospodarką płodozmienną, nie są odłogami w rozumieniu ustawy.

Art. 3. O dzierżawę gruntów wymienionych w art. 2. mogą się ubiegać osoby, których głównem zajęciem jest rolnictwo, a które posiadają potrzebne zboże na zasiew i inwentarz żywy i martwy, lub wykażą, że mają możność ich nabycia we właściwym czasie.

Przy równych warunkach kandydaci będą uwzględnieni w porządku wymienionym w art. 2. ustawy.

Art. 4. Właściciele i posiadacze gruntów wymienionych w art. 2., względnie osoby mające te grunty pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie, obowiązani są wydzierżawić odnośne grunty w drodze dobrowolnej. Przy zawieraniu tych umów winny komitety gminne pomocy rolnej i starostowie w miarę potrzeby współdziałać.

Nadto obowiązane są wyżej wymienione osoby w myśl art. 12. ustawy z dn. 18. marca 1920 r. pod rygorem art. 12. ust. 2. ustawy w terminie przez starostwo wskazanym dostarczyć starostwu niezbędnych danych co do użytków rolnych, mogących podlegać wydzierżawieniu na mocy ustawy.

Art. 5. O ile grunty wymienione w art. 2. nie zostaną przez ich właścicieli i posiadaczy lub osoby mające je pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie wydzierżawione w drodze dobrowolnej w terminie w ustawie przewidzianym, zostaną wydzierżawione w drodze przymusowej przez właściwego starostę w sposób określony w art. 7. niniejszego rozporządzenia.

Starosta może czynności poruczone niniejszem rozporządzeniem przekazać w całości lub w części pod własną odpowiedzialnością referentowi rolniczemu, a w braku referenta rolniczego innym urzędnikom starostwa.

Starostom przysługuje prawo przymusowego wydzierżawienia tych gruntów w roku 1920 w czasie od 20. marca do 1. lipca, w następnych zaś latach od 1. stycznia do 1. kwietnia każdego roku.

Art. 6 Komitety gminne pomocy rolnej (w b. zaborze austryackim zwierzchności gminne) obowiązane są na podstawie własnych dochodzeń sporządzić wykazy gruntów nadających się do przymusowego wydzierżawienia oraz wykazy osób ubiegających się o dzierżawy, zawierające dane, dotyczące obszaru posiadanych przez nich i dzierżawionych gruntów oraz posiadanych środków uprawy.

Powyższe wykazy przedkładają komitety gminne (zwierzchności gminne) starostwom wraz ze swoimi wnioskami na wydzierżawienie gruntów poszczególnym kandydatom.

Art. 7. Starosta nadaje kierunek akcyi przymusowego wydzierżawienia użytków rolnych na terenie powiatu, odpowiada za nią, sprawdza wykazy niezagospodarowanych użytków, przedłożone mu przez właścicieli i komitety gminne pomocy rolnej (zwierzchności gminne). Na podstawie wykazów i wniosków komitetów gminnych (zwierzchności gminnych) zawiera starosta umowy dzierżawne, które w myśl art. 9. ustawy z dnia 18. marca 1920 r. mają moc obowiązującą dla właścicieli gruntów, których dotyczą, jak również dla ich prawonabywców, oraz osób, reprezentujących prawa właściciela. Przed zawarciem umów może starosta w poszczególnych wypadkach zasięgnąć opinii komitetu powiatowego pomocy rolnej.

O ile komitety gminne (zwierzchności gminne) nie postawią wniosku na dzierżawę dla braku w gminie odpowiednich kandydatów, starosta zawrze umowę z kandydatami z innych gmin na podstawie przedłożonych przez komitety względnie zwierzchności tych gmin wykazów kandydatów.

Oryginały zawartych umów pozostają w aktach starostwa, po jednym uwierzytelnionym odpisie umowy otrzymuje dzierżawca i właściciel gruntu.

Przy zawarciu umowy starosta pobiera od dzierżawcy na rachunek tenuty dzierżawnej kwotę równającą się kosztom przymusowego wydzierżawienia, co zostaje uwidocznione w umowie.

Art. 8. Umowy zawarte w myśl art. 7. winny zawierać następujące warunki:

a) zastrzeżenie, że przedmiot dzierżawy może być użyty tylko pod uprawę mechaniczną, to znaczy pod uprawę wszelkiego rodzaju ziemiopłodów;

b) niedozwolone jest użycie dzierżawionego gruntu jako łąki lub pastwiska;

c) tenuta dzierżawna może opiewać tylko na zapłatę oznaczonej kwoty pieniężnej, której wysokość określa art. 4. ustawy z dn. 18. marca 1920 r.;

d) dzierżawcy nie wolno przedmiotu dzierżawy poddzierżawiać osobom trzecim;

e) dzierżawca odpowiada za uszkodzenia i zniszczenia specyalnych urządzeń wydzierżawionego przedmiotu, jako to rowów drenów, płotów it.d.;

f) dzierżawcy nie wolno sprzedawać ani w jakikolwiek inny sposób pozbywać słomy ze zboża uzyskanego na przedmiocie dzierżawy, lecz winien ją zwracać roli w formie nawozu;

g) przy czteroletnich dzierżawach dzierżawca jest obowiązany w okresie dzierżawnym przynajmniej raz pole nawieźć.

Art. 9. W wypadkach, w których właściciel lub posiadacz gruntów wymienionych w art. 1. przystąpił już do częściowego uruchomienia swego gospodarstwa, którego tylko dla braku wystarczających środków nie może uruchomić w całości, terminy dzierżaw poszczególnych jego gruntów, ulegających przymusowemu wydzierżawieniu, winny być tak ustanowione, by w latach następnych właściciel lub posiadacz miał możność dalszego stopniowego uruchomienia swego gospodarstwa.

Art. 10. Drogi konieczne, przewidziane w art. 7. ustawy, winny być w miarę możności ustanawiane wspólnie dla większej ilośc dzierżawców.

Art. 11. W myśl art. 11. ustawy w razie przymusowego wydzierżawienia całej jednostki gospodarczej przysługuje organom rządowym prawo decyzyi co do warunków korzystania przez dzierżawców z zabudowań gospodarczych i inwentarza martwego. W razie udzielenia dzierżawcy zezwolenia na używanie tych przedmiotów, należy w umowie o przymusową dzierżawę zastrzedz, że przedmioty te zostaną dzierżawcy oddane po dokładnem opisaniu oddanych budynków i części składowych inwentarza martwego, że dzierżawca jest obowiązany z własnych funduszów bez regresu do właściciela wykonywać potrzebne naprawy i roboty około utrzymania tych przedmiotów w należytym stanie i że po upływie czasu dzierżawy winien je zwrócić w stanie, w jakim je otrzymał, z uwzględnieniem naturalnego zużycia.

Art. 12. Przeciw decyzyom starosty, wydanym na podstawie tego rozporządzenia, służy osobom interesowanym prawo odwołania się do wojewody w przeciągu dni ośmiu od chwili doręczenia decyzyi. Wniesienie odwołania wstrzymuje wykonanie decyzi starosty aż do chwili doręczenia interesowanemu decyzyi wojewody, która winna zapaść przed upływem dni czternastu, a od której niema dalszego odwołania.

Art. 13. Wojewoda nadaje kierunek akcyi przymusowego wydzierżawienia użytków rolnych na terenie województwa, odpowiada za nią, reguluje sprawy dotyczące wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków w rozmaitych powiatach swego województwa, oraz załatwia zażalenia na decyzye starostów w myśl art. 12.

Na terenie b. zaboru austryackiego czynności wojewodów należą do zakresu działania Inspektorów okręgowych pomocy rolnej we Lwowie względnie w Krakowie.

Art. 14. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem jego ogłoszenia w *Dzienniku ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*.

Jednocześnie traci moc „Instrukcya w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych“ z 31. marca 1919 r. (*Monitor Polski* Nr 74 z dn. 1. kwietnia 1919 r.)

Minister rolnictwa i dóbr państwowych: *Bardel*. m. p.

Warszawa, dn 30 marca 1920 r.

Okólnik Nr 104.

Do Wojewodów: warszawskiego, łódzkiego, lubelskiego, kieleckiego i białostockiego, Generalnego Delegata rządu dla Galicyi, Inspektorów okręgowych pomocy rolnej we Lwowie

i Krakowie w przedmiocie wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków rolnych na terenie b. zaboru rosyjskiego i austryackiego.

W Nr 29. *Dz. ustaw Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 1. kwietnia 1920 r., poz. 174, zostało ogłoszone moje rozporządzenie wykonawcze z 30. marca 1920 r. do ustawy z 18. marca 1920 r. (*Dziennik ustaw* Nr 28. poz. 165) w przedmiocie wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków rolnych na terenie b. zaboru rosyjskiego i austryackiego.

Celem wymienionej ustawy jest przez poddanie uprawie rolnej jak największej ilości niezagospodarowanych użytków rolnych zaradzić dotkliwemu brakowi zboża, które obecnie dla zaspokojenia najpierwszych potrzeb trzeba sprowadzać z zagranicy, podczas gdy podniesienie produkcyi i należyte zużytkowanie gruntów rolnych mogłoby tym potrzebom w przeważającej mierze zadość uczynić.

Ustawa pozostawia właścicielom niezagospodarowanych użytków rolnych możność ich wydzierżawienia w drodze dobrowolnej umowy w terminie przez ustawę wskazanym Dopiero na wypadek, gdy właściciel z tej możności nie skorzysta, przysługuje organom rządowym prawo wydzierżawienia odnośnych gruntów w drodze przymusowej. W roku bieżącym przysługuje to prawo organom rządowym w czasie od 20. marca do 1. lipca.

W celu uzyskania dokładnych danych co do ilości niezagospodarowanych w poszczególnych powiatach użytków, winni starostowie zawezwać właścicieli i posiadaczy tych gruntów, oraz osoby mające takie grunty pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie, by do dni 14 pod rygorem przewidzianym w art. 12. ustęp 2-gi ustawy przedłożyli wykazy niezagospodarowanych gruntów.

Niezależnie od tego, osoby odpowiadające przewidzianym w ustawie wymaganym od dzierżawców warunkom mają prawo wnoszenia na ręce Komitetu gminnego pomocy rolnej (zwierzchności gminnej) ustnych lub piśmiennych ofert na wydzierżawienie im gruntów, których obszar i położenie ściśle w ofertach określone być winny.

W tym samym terminie Komitety gminne pomocy rolnej (w b. zaborze austr. zwierzchności gminne) w myśl art. 6. rozporządzenia wykonawczego z dnia 30. marca 1920 r. sporządzić winny wykazy gruntów niezagospodarowanych w gminie, oraz wykazy kandydatów na dzierżawców, i przedłożyć je wraz ze swoimi wnioskami starostwom. Na podstawie tych wniosków starostowie, po zasięgnięciu w razie potrzeby opinii powiatowego Komitetu pomocy rolnej powezmą decyzyę co do osób dzierżawców, oraz o ilości gruntów, które poszczególnym dzierżawcom wydzierżawione być mają, poczem zawrą z nimi umowy dzierżawne według wzoru, który niebawem przez Urząd zagospodarowania odłogów nadesłany zostanie.

Koszty przymusowego wydzierżawienia, które w myśl art. 8. ustawy obciążają właściciela, winny być pobrane przy zawarciu umowy na rachunek tenuty: Przez koszty te należy rozumieć w pierwszym rzędzie wydatki połączone z rozjazdami referentów rolniczych, względnie innych urzędników starostwa, w celu zbadania niezagospodarowanych użytków na miejscu. Rozjazdy te należy o ile możności ograniczać, łączyć je dla kilku sąsiednich miejscowości i wogóle starać się, by wynikające stąd koszty były jak najniższe, a w każdym razie by pozostawały w pewnym racyonalnym stosunku do tenuty dzierżawnej należnej właścicielowi.

O ile w pewnej gminie będą się znajdowały grunty nadające się w myśl art. 2. rozporządzenia do przymusowej dzierżawy, a natomiast okaże się brak odpowiednich kandydatów na dzierżawców, winien starosta, na podstawie wykazu kandydatów z innych gmin, zawrzeć umowy dzierżawne z kandydatami pochodzącymi z innych gmin.

Podobne skoordynowanie akcyi na terenie dwóch powiatów, z których w jednym znajdują się niezagospodarowane grunty, zaś w drugim odpowiedni kandydaci, należy na podstawie wniosków właściwych starostów do zakresu działania wojewody, zaś na terenie dwóch województw do zakresu działania Urzędu zagospodarowania odłogów.

Zażalenia na decyzyę starostów, o których mowa w art. 12. rozporządzenia, winny być niezwłocznie przedkładane wraz z aktami sprawy wojewodom, którzy mają wydać decyzyę najdalej do dni 14 od chwili wniesienia zażalenia.

O akcyi zagospodarowania użytków, zainicyowanej przez ustawę z 18. marca 1920 r., należy niezwłocznie podać do wiadomości miejscowej ludności drogą publicznych ogłoszeń, w których winny być zawarte główne postanowienia ustawy dotyczące warunków przymusowych dzierżaw, kwalifikacyi kandydatów i t. d.

Wobec spóźnionej pory, zechcą pp. Wojewodowie i p. Generalny Delegat rządu (Inspektorzy okręgowi pomocy rolnej we Lwowie i Krakowie) wydać bezzwłocznie zarządzenia w myśl rozporządzenia wykonawczego z dnia 30. marca 1920 r. i niniejszego okólnika podwładnym starostom, zwracając ich uwagę na szczególną odpowiedzialność, połączoną z wykonaniem ustawy o tak doniosłem znaczeniu gospodarczem, i zawezwać ich do jak najściślejszego wykonania ustawy. Odpisy odnośnych zarządzeń zechcą pp. Wojewodowie i p. Generalny Delegat rządu (Inspektorzy okręgowi pomocy rolnej we Lwowie i Krakowie) przedłożyć mi najdalej do 15. kwietnia rb.

Począwszy od miesiąca maja pp. Wojewodowie (Inspektorzy okręgowi pomocy rolnej) do dnia 10. każdego miesiąca przedkładać winni Urzędowi zagospodarowania odłogów miesięczne sprawozdania, które mają zawierać:

a) ilość dobrowolnych umów dzierżawnych zawartych w każdym powiecie w ciągu ubiegłego miesiąca i łączny obszar gruntów objętych temi umowami;

b) ilość zawartych przymusowych umów dzierżawnych i łączny obszar odnośnych gruntów;

c) spostrzeżenia o wpływie ustawy z 18. marca 1920 r. na stan gospodarstwa rolnego w powiecie.

Do bezpośredniego komunikowania się z urzędami wojewódzkiemi (Inspektorami okręgowymi pomocy rolnej) w sprawie przymusowych dzierżaw, oraz do przesłania tym urzędom odpowiednich zarządzeń, upoważniłem Urząd zagospodarowania odłogów, który odnośną korespondencyę kierować będzie do pp. Wojewodów (Inspektorów okręgowych) we własnem imieniu z podpisem prezesa urzędu, względnie jego zastępcy. Zarządzenia te proszę uważać za równoznaczne z zarządzeniami mojemi.

Wyrażam pewność, że pp. Wojewodowie (okręgowi Inspektorowie) w poczuciu odpowiedzialności, jaka ciąży na władzach państwowych w zakresie wzmożenia produkcyi rolnej i racyonalnego wyzyskania sił gospodarczych kraju, dołożą wszelkich starań w celu należytego wykonania ustawy.

Minister rolnictwa i dóbr państwowych: *Dr. Bardel*, m.p.
Prezes Urzędu zagospodarowania odłogów: *Ubysz*, m.p.
Warszawa, dnia 31. marca marca 1920 r.

Rozporządzenie Ministra rolnictwa i dóbr państwowych w przedmiocie utworzenia na obszarze b. zaboru austryackiego Komitetu pomocy rolnej.

Z mocy art. 4. ustawy sejmowej z dnia 13. lutego 1920 r. o przyznaniu kredytu jednego miliarda marek na zagospodarowanie odłogów gruntowych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i ziem wschodnich (*Dz. ust.* Nr 17. z dnia 25. lutego 1920 r., poz. 86.), zarządzam co następuje:

Art. 1. Akcyę gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem, lub odłogiem zagrożonych, Ministerstwo rolnictwa i dóbr państwowych opierać będzie na ścisłej współpracy z miejscowemi rolniczemi organizacyami społecznemi.

W tym celu zostaną utworzone na obszarze b. zaboru austryackiego komitety pomocy rolnej z udziałem przedstawicieli rzeczonych organizacyi, oraz przy współudziale zwierzchności gminnych w myśl art. 2. tego rozporządzenia.

Organem Ministerstwa rolnictwa i dóbr państwowych, powołanym do kierowania i zarządzania całą akcyą gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem, lub odłogiem zagrożonych, jest Urząd zagospodarowania odłogów.

Organizacya Urzędu zagospodarowania odłogów zostanie unormowana w osobnem rozporządzeniu.

Przy Ministerstwie rolnictwa i dóbr państwowych czynny będzie nadto Komitet Główny pomocy rolnej.

Art. 2 Zwierzchność gminna zbiera szczegółowe wiadomości dla określenia istotnie niezbędnych potrzeb gminy w zakresie nasion, inwentarzy żywych i martwych, w szczególności bada potrzeby gospodarstw posiadających grunty leżące odłogiem i odłogiem zagrożone, opiniuje na żądanie komitetu powiatowego pomocy rolnej podania o udzielenie pomocy rol-

nej oraz pożyczek, po stwierdzeniu prawdziwości przytoczonych w nich faktów i okoliczności, współdziała przy dostawie środków pomocy rolnej (nasion i inwentarzy), przeznaczonych dla gminy, wykonywuje zlecenia Komitetu powiatowego pomocy rolnej i wogóle współdziała przy organizacyi pomocy rolnej na terenie gminy.

Art. 3. Komitety powiatowe pomocy rolnej, powoływane do życia w miarę potrzeby, mają siedzibę przy starostwie, a składają się ze starosty, jako przewodniczącego, referenta rolniczego starostwa, jako jego zastępcy, jednego przedstawiciela Wydziału powiatowego oraz 4 przedstawicieli miejscowych organizacyi rolniczych, delegowanych przez rzeczone organizacye na zaproszenie starosty.

Uchwały i decyzye Komitetu po iatowego pomocy rolnej zapadają zwykłą większością gł ów członków Komitetu obecnych na posiedzeniu. Przy równym podziale głosów rozstrzyga głos przewodniczącego, który głosuje ostatni.

Do prawomocności uchwał i decyzyi Komitetu powiatowego pomocy rolnej potrzebna jest obecność przynajmniej czterech członków, a w tej liczbie przewodniczącego.

Art. 4. Komitet powiatowy pomocy rolnej bada zebrane przez zwierzchności gminne szczegółowe wiadomości dla określenia istotnie niezbędnych potrzeb w zakresie nasion, inwentarzy żywych i martwych, a w razie braku tychże zbiera sam te wiadomości, czuwa nad akcyą gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem lub odłogiem zagrożonych na obszarze powiatu, przyjmuje podania o udzielenie pomocy rolnej w nasionach, inwentarzu żywym i martwym oraz o udzielanie pożyczek bez względu na wysokość żądanej pożyczki, czuwa nad należytem zużytkowaniem pożyczek przyznanych, współdziała przy dostawie środków pomocy rolnej (nasion i inwentarzy), przeznaczonych dla powiatu, wykonywa zlecenia Komitetu okręgowego w zakresie pomocy rolnej i wogóle współdziała przy organizacyi pomocy rolnej na terenie powiatu.

W szczególności Komitet powiatowy pomocy rolnej przyznaje w granicach przeznaczonego dla powiatu kredytu właścicielom lub dzierżawcom gruntów leżących odłogiem lub odłogiem zagrożonych pożyczki do wysokości czterdziestu tysięcy marek dla jednego gospodarstwa. W wypadkach, w których zdaniem Komitetu powiatowego należy przyznać pożyczkę w wysokości ponad czterdziestu tysięcy marek dla jednego gospodarstwa, Komitet powiatowy przedkłada akta sprawy wraz ze swoim wnioskiem Komitetowi okręgowemu pomocy rolnej do decyzyi.

Art. 5. Komitety okręgowe pomocy rolnej, powołane do życia we Lwowie i Krakowie, składać się będą z Generalnego Delegata rządu, lub jego zastępcy, jako przewodniczącego, Inspektora okręgowego pomocy rolnej, jako zastępcy przewodniczącego, jednego członka delegowanego przez Tymczasowy Wydział samorządowy, oraz 5 przedstawicieli organizacyi rolniczych, delegowanych przez te organizacye na zaproszenie Generalnego Delegata rządu.

Uchwały i decyzye Komitetu okręgowego pomocy rolnej zapadają zwykłą większością głosów członków Komitetu obecnych na posiedzeniu. Przy równym podziale głosów rozstrzyga głos przewodniczącego, który głosuje ostatni.

Do prawomocności uchwał i decyzyi Komitetu okręgowego pomocy rolnej potrzeba jest obecność przynajmniej czterech członków, a w tej liczbie przewodniczącego.

Art. 6. Komitet okręgowy pomocy rolnej sprawdza sprawozdania Komitetów powiatowych dla określenia istotnie niezbędnych potrzeb w zakresie nasion, inwentarzz żywych i martwych, czuwa nad prowadzoną przez Komitety powiatowe akcyą gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem lub odłogiem zagrożonych na terenie województwa, współdziała przy dostawie środków pomocy rolnej, przeznaczonej dla województwa, przeprowadza na podstawie własnych danych oraz sprawozdań Komitetów powiatowych pomocy rolnej repartycye na poszczególne powiaty kredytu, przeznaczonego dla województwa przez Urząd zagospodarowania odłogów, wykonywa zlecenia Komitetu Głównego pomocy rolnej i wogóle współdziała w organizacyi pomocy rolnej na terenie województwa.

W szczególności Komitet okręgowy pomocy rolnej przyznaje na podstawie wniosków Komitetu powiatowego pomocy rolnej właścicielom lub dzierżawcom gruntów leżących odłogiem lub odłogiem zagrożonych pożyczki w wysokości po nad 40.000 marek dla jednego gospodarstwa, oraz rozpoznaje i rozstrzyga ostatecznie zażalenie na decyzye Komitetów powiatowych pomocy rolnej co do wysokości przyznanej pożyczki lub nieprzyznanie pożyczki na pomoc rolną.

Art. 7. Komitet Główny pomocy rolnej, utworzony przy Ministerstwie rolnictwa i dóbr państwowych dla całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej, składa się z ministra rolnictwa i dóbr państwowych, jako przewodniczącego, prezesa Urzędu zagospodarowania odłogów, jako jego zastępcy, szefa sekcyi rolniczej Ministerstwa rolnictwa i dóbr państwowych i jednego członka Rady rolniczej po jej ukonstytuowaniu oraz czterech przedstawicieli organizacyi rolniczych, delegowanych przez rzeczone organizacye na wezwanie Ministerstwa rolnictwa i dóbr państwowych.

Uchwały i decyzye Komitetu Głównego pomocy rolnej zapadają zwykłą większością głosów członków Komitetu obecnych na posiedzeniu. Przy równym podziale głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

Do prawomocności uchwał i decyzyi Komitetu Głównego pomocy rolnej potrzebna jest obecność przynajmniej czterech członków a w tej liczbie przewodniczącego.

Art. 8. Komitet Główny pomocy rolnej czuwa nad ogólną akcyą gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem oraz odłogiem zagrożonych na terenie całego państwa, współdziała z Urzędem zagospodarowania odłogów w organizowaniu i przeprowadzeniu tej akcyi, w szczególności rozpoznaje i rozstrzyga ostatecznie zażalenia na decyzyę Komitetów okręgowych pomocy rolnej co do wysokości pożyczek lub nieprzyznania pożyczek, powzięte przez te Komitety w pierwszej instancyi.

Art. 9. Szczegółowy tryb czynności Komitetów pomocy rolnej w zakresie spraw, przekazanych im niniejszem rozporządzeniem, określi osobna instrukcya.

Art. 10. Istniejące na terenie b. zaboru austryackiego powiatowe i okręgowe Komitety pomocy rolnej zostaną przekształcone z chwilą uzyskania mocy obowiązującej przez rozporządzenie niniejsze, stosownie do zawartych w niem postanowień.

Art. 11. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w *Dzienniku ustaw*.

Minister rolnictwa i dóbr państwowych: *Bardel*, m. p.

Warszawą, dnia 6. kwietnia 1920 roku.

Rozporządzenie ministra rolnictwa i dóbr państwowych w przedmiocie trybu udzielania pożyczek na pomoc rolną w b. zaborze austrjackim. Z mocy art. 4. ustawy z dnia 13. lutego 1920 r. o przyznaniu kredytu jednego miliarda marek na zagospodarowanie odłogów gruntowych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i ziem wschodnich (*Dz. ust.* Nr 17. z dnia 25. lutego 1920 r., poz. 86) zarządzam, co następuje:

Art. 1. Podania o udzielenie pożyczek na pomoc rolną bez względu na wysokość żądanej pożyczki należy wnosić do Komitetu powiatowego pomocy rolnej tego powiatu, na którego obszarze znajdują się grunty, których uprawa ma być dokonana przy pomocy pożyczki.

Podania powinny zawierać następujące dane:

a) nazwę i obszar gospodarstwa z wyszczególnieniem powierzchni przypadających na poszczególne rodzaje użytków (role, łąki i t. d.), oraz powierzchni gruntów odłogiem leżących lub odłogiem zagrożonych;

b) kiedy i jakie w danej miejscowości odbywały się działania wojenne;

c) opis zniszczenia dokonanego przez działania wojenne;

d) wyszczególnienie budynków mieszkalnych i gospodarczych posiadanych obecnie i przed wojną;

e) wyszczególnienie inwentarza żywego i martwego posiadanego obecnie i przed wojną;

f) wyszczególnienie przedmiotów potrzebnych niezbędnie do zagospodarowania odłogów lub gruntów odłogiem leżących;

g) czy i jakie części składowe inwentarza martwego oraz sztuki inwentarza żywego zostały zakupione już po zniszczeniu i dowody na to, czy przedmioty te zostały zakupione z funduszów własnych, czy pożyczonych;

h) stan odłużenia gospodarstwa;

i) czy przed wniesieniem podania petent otrzymał już jaką pożyczkę, względnie zasiłek z funduszów państwowych i w jakiej wysokości.

Art. 2. Osoby ubiegające się o pożyczkę winny dawać dostateczną rękojmię, że już w ciągu roku poczynione przez nie z uzyskanej pożyczki nakłady potrafią uczynić produkcyjnemi.

Za rękojmię w tym względzie uważać należy fachowe uzdolnienie kandydata, ubiegającego się o pożyczkę, i jego zrozumienie obowiązku współdziałania w akcyi aprowizacyjnej państwa, przedewszystkiem zaś energię, którą kandydat okazał w dotychczasowej pracy około podniesienią swego zniszczonego gospodarstwa.

Art. 3. Ze względu na stopień zniszczenia dzielić należy gospodarstwo na trzy kategorye:

Do pierwszej kategoryi zalicza się gospodarstwa zupełnie zniszczone przez wojnę; do drugiej gospodarstwa częściowo zniszczone i częściowo już uruchomione; do trzeciej gospodarstwa, które nie doznały zniszczeń wojennych, ale nie rozporządzają środkami wystarczającymi dla zagospodarowania całości gruntów uprawnych.

Maksymalna pożyczka, jaka może być przyznana dla gospodarstw pierwszej kategoryi, wynosi:

dla gospodarstw do 10 morg. po 1600 Mk na każdą morgę użytków rolnych;

dla gospodarstw od 10 do 50 morg. po 1400 Mk na każdą morgę użytków rolnych;

dla gospodarstw od 50 do 100 morg. po 1200 Mk na każdą morgę użytków rolnych;

dla gospodarstw od 100 do 300 morg. po 1000 Mk na każdą morgę użytkow rolnych;

dla gospodarstw od 300 do 500 morg. po 800 Mk na każdą morgę użytków rolnych;

dla gospodarstw od 500 do 1000 morg. po 600 Mk na każdą morgę użytków rolnych;

dla gospodarstw ponad 1000 morg. po 400 Mk na każdą morgę użytków rolnych.

Maksymalna pożyczka, jaka może być przyznana dla gospodarstw drugiej kategoryi, wynosi 65% stawek ustanowionych dla gospodarstw pierwszej kategoryi, a dla gospodarstw trzeciej kategoryi 50% tych stawek.

Stawki te, jako maksymalne, nie mogą być w żadnym wypadku przekroczone.

Art. 4. Podania o udzielenie pożyczek winny być załatwione przez Komitety powiatowe pomocy rolnej najdalej w ciągu dni 8 od ich złożenia.

Art. 5. Komitet powiatowy pomocy rolnej, po rozpatrzeniu podania i zasięgnięciu w razie potrzeby opinii zwierzchności gminnej właściwej gminy przyznaje w granicach przeznaczonego dla powiatów kredytu właścicielom lub dzierżawcom gruntów odłogiem leżących, lub odłogiem zagrożonych, pożyczki do wysokości 40.000 marek dla jednego gospodarstwa.

O ile petent ubiega się o pożyczkę wyższą, niż 40.000 marek, to Komitet pomocy rolnej, w wypadkach zasługujących na uwzględnienie przyznaje pożyczkę w granicach swej kompetencyi ustanowioną w ustępie pierwszym niniejszego artykułu, sprawę zaś udzielenia pożyczki dodatkowej ponad przyznaną przez siebie sumę przekazuje wraz ze swymi wnioskiem do decyzyi okręgowego Komitetu pomocy rolnej.

Jednakże, jeżeli żądana w podaniu suma pożyczki przekracza 40.000 marek wskutek niezastosowania się petenta do norm ustanowionych w art. 3. niniejszego rozporządzenia, to Komitet powiatowy załatwia podanie całkowicie według własnej kompetencyi i nie kieruje go do Komitetu okręgowego.

O decyzyi Komitetu powiatowego pomocy rolnej czy to przychylnej, czy odmownej, winien być petent bezzwłocznie powiadomiony.

Art. 6. Od decyzyi Komitetu powiatowego pomocy rolnej służy interesowanemu prawo odwołania się do Komitetu okręgowego w przeciągu dni 8 od daty zawiadomienia o decyzyi. Odwołanie należy wnieść do Komitetu powiatowego pomocy rolnej, który przedkłada je bezzwłocznie wraz z aktami Komitetowi okręgowemu do decyzyi ostatecznej.

W wypadkach, kiedy decyzya Komitetu powiatowego pomocy rolnej pozostaje w wyraźnej sprzeczności z obowiązującymi przepisami i postanowieniami w przedmiocie zasad i trybu udzielania pożyczek, służy staroście w przeciągu trzech dni prawo wstrzymania wykonania decyzyi i przedłożenia sprawy wraz ze swemi motywami do ostatecznego rozstrzygnięcia Komitetowi okręgowemu pomocy rolnej.

Art. 7. Komitet okręgowy pomocy rolnej przyznaje właścicielom i dzierżawcom gruntów odłogiem leżących, lub odłogiem zagrożonych, na podstawie wniosków Komitetów powiatowych (art. 6) i w granicach przeznaczonego dla Komitetu kredytu pożyczki dodatkowe ponad sumę uzyskaną przez nich od Komitetów powiatowych. Komitet okręgowy komunikuje niezwłocznie o swych decyzyach co do przyznania lub nieprzyznania dodatkowej pożyczki Komitetowi powiatowemu który zawiadamia o tem petenta.

Art. 8. Od decyzyi Komitetu okręgowego pomocy rolnej co do przyznania lub nieprzyznania pożyczki dodatkowej służy interesowanemu prawo odwołania się do Komitetu głównego pomocy rolnej w przeciągu dni 8 od daty zawiadomienia o decyzji.

Odwołanie należy wnieść do Komitetu powiatowego, który przedkłada je niezwłocznie wraz z aktami za pośrednictwem Komitetu okręgowego Komitetowi głównemu.

W wypadkach, kiedy decyzya Komitetu okręgowego pomocy rolnej co do przyznania lub nieprzyznania pożyczki dodatkowej pozostaje w wyraźnej sprzeczności z obowiązującymi przepisami i postanowieniami w przedmiocie zasad i trybu udzielania pożyczek, służy przewodniczącemu Komitetu w przeciągu trzech dni prawo wstrzymania wykonanai decyzyi i przedłożenia sprawy wraz ze swemi motywami doostatecznego rozstrzygnięcia Komitetowi głównemu pomocy rolnej.

Art. 9. Podania o udzielenie pożyczek dodatkowych, jako też zażalenia na decyzye Komitetów powiatowych winny byż załatwiane przez Komitety okręgowe najdalej w ciągu dni 8 od chwili przedłożenia ich przez Komitet powiatowy.

Art. 10. Komitet główny pomocy rolnej rozpoznaje ostatecznie zażalenia na decyzye Komitetów okręgowych co do przyznania lub nieprzyznania pożyczki dodatkowej najdalej w ciągu dni 8 od ich przedłożenia i o decyzyach swych komunikuje niezwłocznie Komitetowi okręgowemu, który postępuje dalej stosownie do ust. 2. art. 7.

Art. 11. W powiatach, w których nie zostały uruchomione Komitety pomocy rolnej, pożyczki na pomoc rolną udzielane będą na podstawie decyzyi starosty według zasad i przepisów niniejszego rozporządzenia.

Art. 12. Asygnacye na pożyczki przyznane przez powiatowy, ogręgowy, oraz przez główny Komitet pomocy rolnej wystawia Komitet powiatowy pomocy rolnej po złożeniu przez dłużnika skryptu dłużnego.

Asygnacye podpisuje starosta lub jego zastępca oraz referent rolniczy starostwa.

Art. 13. Sposób prowadzenia wykazów i ściągania udzielonych na pomoc rolną pożyczek określi osobna instrukcya.

Art. 14. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą w dniu ogłoszenia.

Minister rolnictwa i dóbr państwowych: *Dr. Bardel.* m. p.

Warszawa, dnia 6. kwietnia 1920 r.

Głosy Czytelników.

Wyjaśnienie.

W Nr 15 p. Zygmunt Łączyński, podając sprawozdanie z fermy doświadczalnej w Zaborzu, wymienił wyniki plonu owsa Rychlika Mikulickiego, między innymi w Tabeli Nr 1, które są w porównaniu do innych odmian stosunkowo niskie. P. Jerzy Turnau stwierdza, że owies ten nie był dostarczony z Mikulic, więc nie był oryginalny mikulicki, co się zgadza z udzielonem przez p. Zygmunat Łączyńskiego wyjaśnieniem. Wszystkie odmiany nasion zbóż, użytych do doświadczeń, pochodziły z Akademii dublańskiej.

Nakładem Towarzystwa Gospodarskiego. Drukarnia Udziałowa we Lwowie. Odpowiedzialny redaktor: Dr Henryk Pawlikowski.